

Časopisno poročanje o otroški srčni kirurgiji – zlata kriminalistična vprašanja kot analitični okvir

Tinkara Bulovec, Danijela Frangež

Namen prispevka:

Namen prispevka je predstaviti način novinarskega poročanja o otroški srčni kirurgiji ter ugotoviti, ali lahko z analiziranimi časopisnimi članki odgovorimo na zlata kriminalistična vprašanja.

Metode:

Prispevek temelji na kvalitativni in kvantitativni analizi časopisnih člankov otroške srčne kirurgije, ki so bili v obdobju 2012–2016 objavljeni v Dnevniku, Delu, Večeru, Financah in Slovenskih novicah. Zlata kriminalistična vprašanja smo uporabili kot metodo za prepoznavanje nekaterih kriminalističnih vidikov v časopisnih člankih o otroški srčni kirurgiji.

Ugotovitve:

Prispevek predstavlja poskus uporabe zlatih kriminalističnih vprašanj kot metodo za prepoznavanje nekaterih kriminalističnih vidikov v časopisnih člankih o otroški srčni kirurgiji v Sloveniji. Ugotovili smo, da z analiziranimi časopisnimi članki lahko odgovorimo na vsa zlata kriminalistična vprašanja, razen na vprašanje »s čim«, kar lahko pojasnimo s tem, da zaradi narave očitanih kaznivih dejanj (malomarno zdravljenje, zdravniške napake, korupcija) sredstva storitve niso v ospredju. Kljub temu je metoda po našem mnenju uporabna le delno in z zadržkom. Z njo ne moremo pridobiti podrobnejših informacij o preiskovanju in dokazovanju domnevnih kaznivih dejanj. Prav tako je pri uporabi odgovorov na zlata kriminalistična vprašanja potrebna previdnost, saj z njimi pridobimo vpogled v vsebino novic, ki jih mediji objavljajo, ne pa tudi verodostojnih odgovorov na posamezno vprašanje. Časopisni članki so namreč pogosto napisani senzacionalistično in temeljijo na nepreverjenih dejstvih ter virih.

Omejitve raziskave:

Omejitev raziskave predstavljajo predvsem senzacionalistično napisani časopisni članki kot tudi manko verodostojnih informacij o preiskovanju in dokazovanju domnevnih kaznivih dejanj v primerih otroške srčne kirurgije.

Praktična uporabnost:

Ugotovitve raziskave omogočajo vpogled v način in vsebino poročanja časopisov o otroški srčni kirurgiji.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Ugotovitve prispevka so uporabne za vse, ki jih ta tematika zanima.

UDK: 343.9:[616-089.15:616.12-089]

Ključne besede: otroška srčna kirurgija, zdravstvene napake, malomarno zdravljene, zlata kriminalistična vprašanja, analiza časopisnih člankov

Newspapers' Reporting on Children's Cardiac Surgery – the Golden Criminal Investigation Questions as the Analytical Framework

Purpose:

The purpose of this paper is to present journalistic reporting about children's cardiac surgery and to determine whether the golden criminal investigation questions can be answered through the analysed newspaper articles.

Methods:

The paper is based on a qualitative and quantitative analysis of the newspaper articles which were published in *Dnevnik*, *Delo*, *Večer*, *Finance* and *Slovenske novice* in period from 2012 to 2016. The golden criminal investigation questions were used as a method to establish whether the newspaper articles are useful to identify some criminal investigation aspects.

Findings:

The paper represents an attempt of using the golden criminal investigation questions as a method to identify some criminal investigation aspects in cases of children's cardiac surgery in Slovenia. Regarding the analysis of the newspaper articles we were able to answer on all of the golden criminal investigation questions, except the question, "with what", which can be explained by the fact that due to the nature of reproached criminal acts (negligent medical treatment, medical errors, corruption) the assets of alleged criminal offence are not in the foreground. Nevertheless, the method in our opinion can only be used partially and with certain reservations. It cannot be used to obtain more detailed information about criminal investigation and evidence collection. In addition, the responses to the golden criminal investigation questions should be treated cautiously, since newspaper articles only give us an insight into the content media are publishing and not the credible answers to a particular question as newspapers articles often appear sensationalistic and based on unconfirmed facts and sources.

Research Limitations:

The limitations of the research are represented by particularly sensationalistic written newspaper articles as well as by deficit of credible information on criminal investigation and evidence collection in alleged criminal offences of children's cardiac surgery.

Practical Implications:

The findings of the research allow the insight into the manner and content of the newspaper reporting about children's cardiac surgery.

Originality/Value:

The findings of the paper are useful for all, interested in this issue.

UDC: 343.9:[616-089.15:616.12-089]

Keywords: children's cardiac surgery, medical errors, negligent treatment, golden criminal investigation questions, analysis of newspaper articles

1 UVOD

Zgodba o otroški srčni kirurgiji v Sloveniji se odvija že več let in glede na zadnje dogodke, zavlačevanje s sprejetjem odločitve (Šestan, 2017) in podpisom pogodbe s tujim srčnim centrom (Š. J. in Ferlič Žgajnar, 2017) nič ne kaže, da bo kaj kmalu dobila epilogo. Zdravje je več kot samo stanje odsotnosti bolezni. Je način življenja, vrednota in ne nazadnje tudi norma. V povezavi z zdravjem moramo omeniti tudi tveganja, ki jih lahko z ustreznimi metodami identificiramo, z ustreznimi ukrepi in tehnologijami pa preprečimo. Informacije o zdravju in zdravstvu med posamezniki širijo številni akterji: vlada in avtoritete javnega zdravstva, farmacevtska industrija ter ne nazadnje tudi množični mediji (Kamin, 2004). Koncepti zdravja in priporočila glede zdravja se, kot navaja Kaminova (2004), oblikujejo preko različnih diskurzivnih praks, ki se zavzemajo za svoje interese. »Želja po zagotavljanju boljšega življenja skupnosti, ekonomizirati državne socialno-ekonomske dejavnosti, povečati občinstvo za določen medijski program, informirati državljane o nevarnosti, zmanjšati stroške hospitalizacije, okrepiti socialne mreže in medsebojno podporo pri ljudeh z enakimi zdravstvenimi težavami, prepričati več ljudi v nakup izdelka ali storitve« so le nekateri izmed razlogov za diskurz o zdravju (Kamin, 2004, str. 53). Ko govorimo o reševanju zdravja, ki je največja vrednota, se pričakuje brezhibno delo zdravnikov. Ob preobremenjenosti zdravnikov in prenatrpanih čakalnicah se kljub doslednosti, strokovnosti in vestnosti tveganje za napake poveča. Zdravniške nepravilnosti mediji s pridom izkoristijo v želji po čim večji odmevnosti novic. Poleg tega pa tako poročanje pripomore tudi k osebni uveljavitvi in povečanju tržnosti (Ermenc, 1998). Mediji imajo monopol nad sredstvi produkcije, ki jim omogočajo javno izražanje ter predajanje informacij (Bourdieu, 2001). Bučar Ručman (2011b, str. 351) navaja, »da mediji niso zgolj posredovalci sporočila od producenta do javnosti«, ampak »preko organizacije tem organizirajo in konstruirajo družbeno realnost« (Kamin, 2004, str. 64). So glavni vir informacij, ki prispeva k oblikovanju predstave o predstavljenih družbenih pojavih (Bučar Ručman, 2011a).

2 STROKOVNO IN SENZACIONALISTIČNO MEDIJSKO POROČANJE

V 19. stoletju se je med časopisi konstruiralo »novinarsko polje« med opozicijo, ki je težila k objavi pretežno senzacionalističnih novic, ter časopisi, ki so se razlikovali po objavi objektivnih novic z analizami in komentarji. Oblikovala sta se dva legitimizacijska principa: novinar si s spoštovanjem »internih načel« prisluži spoštovanje kolegov, »priznanje največjega števila ljudi« pa se kaže

v »številu prodanih izdelkov in v denarnem dobičku« (Bourdieu, 2001, str. 63–64). Z demokratizacijo medijev je postal časopis tržno blago. Novinar z uporabo različnih jezikovnih sredstev in stilnih postopkov doseže večji in odmevnejši učinek objav, kar se opazi predvsem v naslovih, ki morajo privabiti bralca k nakupu in branju časopisa (Kalin Golob in Poler Kovačič, 2005). Tržno novinarstvo se od kakovostnega novinarstva razlikuje po tem, da ni skladno z etiko novinarskega poročanja (Kalin Golob, 2003). Z namenom večanja občinstva se je pojavila »tabloidizacija« oz. »ukvarjanje z zgodbami posameznikov, prevlado vizualnega poročanja nad analizami in v naraščajočo uporabo dramatičnih tehnik« (Bučar Ručman, 2011b, str. 245). V nadaljevanju Bučar Ručman (2011b, str. 246) izpostavlja, da je pomembna uveljavljena značilnost tržnega novinarstva delovanje »po načelu slaba novica je dobra novica«. Poler Kovačičeva (2003) navaja, da se senzacionalistično poročanje kaže v premalo preverjenih informacijah, odsotnosti novinarskih vprašanj in pomanjkljivo utemeljenem poročanju, pri katerem manjkajo viri informacij in dokazi. Pokazatelj senzacionalističnega poročanja je tudi novinarjevo sklicevanje na govornice. V člankih je pogosto predstavljen le en vidik oziroma ena plat zgodbe, tako pa so izbrani tudi viri. Akterji v člankih so predstavljeni kot krivi oziroma storilci. Kot značilnost medijskega diskurza Bučar Ručman (2011a) omenja tudi neupoštevanje domneve nedolžnosti ter način poročanja časopisov, iz katerega je možno razbrati identiteto oseb. Poler Kovačičeva (2003) navaja, da senzacionalistično poročanje temelji na pristranskosti, stereotipih, vnaprejšnjih prepričanjih in pričakovanjih. Za kvazipreiskovalno novinarstvo oziroma tako imenovani »aferaški« diskurz je bistvena objava novice, ne glede na to, kakšna je in ali so zbrane informacije verodostojne in resnične. Kalin Golobova (2003, str. 233) ugotavlja, da se s stilom pisanja oziroma uporabljenimi stilemi izraža tržna želja po pridobivanju bralcev. Pogosto so »uporabljeni stilemi zavajajoči, obljudljajo več, kot razloži ali utemelji besedilo (hiperboličnost), nekateri so potencialno žaljivi«, uporabljene »pogovorne fraze in besedišče kažejo željo približati se naslovniku in vplivajo na vznburjanje čustvenega odziva«. Kritika, ki jo slovenskemu tisku dajeta Kalin Golobova in Poler Kovačičeva (2005), se navezuje na preveliko kršenje etičnih norm senzacionalizma v slovenskem tisku, kar posledično vodi v zmanjšanje kakovosti.

Verodostojno preiskovalno novinarstvo se od aferškega diskurza razlikuje po tem, da temelji na resničnosti, preiskava in preverjanje informacij sta zavestno načrtovana ter nepristranska, bistveni so dokazi in viri informacij, obtožbe morajo biti utemeljene, domneva nedolžnosti pa dosledno upoštevana. Novinar se mora v člankih sklicevati na več primernih in relevantnih virov, poročanje pa mora biti uravnoteženo (Poler Kovačič, 2003). Kot strokovno bi lahko označili poročanje, ki je v skladu s Kodeksom novinarjev Slovenije, ki na podlagi etičnih standardov usmerja novinarje. Strokovno poročanje je nasprotje senzacionalističnemu oziroma »aferaškemu« poročanju (Novinarsko častno razsodišče, n. d. a). »Mnogih primerov slovenskega novinarstva, ki se (samo)opredeljujejo kot preiskovalni, ne moremo enačiti z javnosti koristnim in družbeno zaželenim preiskovalnim novinarstvom.« (Kalin Golob in Poler Kovačič, 2005, str. 292) Bučar Ručman (2011b) navaja, da mora biti poročanje medijev in delovanje medijskih

organizacij skladno z novinarsko etiko. Kodeks novinarjev Slovenije velja za besedilo, fotografijo, sliko ter zvok in določa etične standarde novinarskega dela (Novinarsko častno razsodišče, n. d. a). Bučar Ručman (2011b, str. 253) izpostavi ključno pomanjkljivost kodeksa, ki je »le etično navodilo, ki velja za člane Društva novinarjev in Sindikata novinarjev Slovenije«. Članstvo v omenjenih sindikatih za novinarje ni obvezno, posledično je spoštovanje etičnih načel poročanja odvisno od odločitve posameznega novinarja. Kalin Golobova in Poler Kovačičeva (2005) opozarjata, da odgovornost novinarjev ne sme biti omejena zgolj s tem, kar predvideva kodeks. Kljub temu, da je kodeks moralno in etično navodilo novinarjem, v zadnjem obdobju opažamo poročanja, ki poleg določil kodeksa kršijo tudi zakonske določbe. Iz statistike dela Novinarskega častnega razsodišča izhaja, da je bilo največ ugotovljenih kršitev v letu 2015, in sicer 64 % od vseh podanih prijav (Novinarsko častno razsodišče, n. d. b). Novinarsko častno razsodišče letno sicer prejme med 30 (v 2007) in 72 (v 2014) prijav (Stare, n. d.). Med letoma 2012 in 2016 je bilo skupno podanih 276 prijav, od tega je bilo ugotovljenih 94 kršitev kodeksa (Novinarsko častno razsodišče, n. d. c, n. d. d, n. d. e, n. d. f, n. d. g). Sankcije, ki jih Novinarsko častno razsodišče izreče novinarju, so zanemarljive v primerjavi s škodo, ki jo objava določene novice lahko povzroči. Bučar Ručman (2011b, str. 254) navaja, da je skrajna sankcija, ki lahko doleti novinarja v primeru namerne, hude ali ponavljajoče se kršitve izključitev iz organizacije, »medsebojna razmerja, prepovedi in sankcije v primeru kršitve prepovedi pa določa kazenska in civilnopravna zakonodaja«.

Luthar in Jontes (2007, str. 28) opozarjata na ekskluziven in privilegiran položaj novinarstva, ki se kaže tudi v formalnih značilnostih prispevkov z uporabo »konvencionalnih strategij ustvarjanja t. i. prevare transparentnosti«, ki je »ustvarjanje vtisa resničnosti novinarske reprezentacije«. Vpliva medijev na oblikovanje javnega mnenja ne smemo zanemariti in podcenjevati, saj imajo mediji moč umeščanja in zvečanja števila tem in informacij na dnevnem redu poročanj. Mediji imajo vpliv na to, »o čem ljudje mislijo, da je pomembno razmišljati« (Schilinger v Kamin, 2004, str. 63). Bučar Ručman (2011b) navaja teoriji prednostnega tematiziranja in odbiralateljstva. Bistvo teorije prednostnega tematiziranja je v tem, da je javni diskurz odvisen od količine pozornosti, ki jo dobijo določene vsebine. Postopek določanja in izbora tem poteka z osredotočanjem na eno in zapostavljanje druge teme. Teorija odbiralateljstva pa zajema določanje prostora in časa, ki ga novinarji namenijo posameznemu dogodku ali novici (Denton in Woodward v Bučar Ručman, 2011b). Poredoš (2006) navaja, da ima javnost pravico do obveščenosti o dogajanju v zdravstvu, vendar je pri tem zaradi osebnih in zaupnih podatkov potrebna dodatna pazljivost pri zagotavljanju varstva osebnih podatkov. Pogosto se zgodi, da novinarji javnost seznanjajo z najrazličnejšimi informacijami o zdravniških nepravilnostih, ki pa so zgolj delne, neobjektivne ali nepreverjene. V javnosti velja kot obsodba že to, da mediji nekoga predstavijo kot domnevnega storilca določenega dejanja. To pa ne meče slabe luči samo na določenega zdravnika, temveč na celotno zdravstveno ustanovo, v kateri deluje, oziroma posplošeno kar na celotno zdravstvo (Ermenc, 1998). Napake so sicer sestavni del človeškega ravnanja, vendar so nekatere napake nedopustne, kot na primer napake v zdravstvu, saj gre tu za vprašanje posameznikovega zdravja in življenja.

3 ZDRAVSTVENE NAPAKE IN MALOMARNO ZDRAVLJENJE

Zdravstveno napako lahko definiramo kot napako, ki se zgodi pri opravljanju zdravstvene dejavnosti. Pomeni »odstopanje od strokovnih standardov izvajanja zdravstvene obravnave, ki ima za posledico kakršnokoli poslabšanje zdravja pacienta«. Pri zdravstveni napaki gre za »nenameraven odklon od standardnih delovnih postopkov ali smernic zdravstvene prakse« (Prevolnik Rupel, Simčič in Turk, 2014, str. 56). Zdravstvene napake ločujemo od komplikacij in nesreč. »Komplikacija (zaplet) se pojavi med ali po zdravljenju, ni nesreča, a tudi strokovna napaka ne.« (Flis, 2006, str. 234) Je zaplet, ki se zgodi med strokovno neoporečnim zdravljenjem, ki poteka z vso dolžno skrbnostjo. Vsak človek na zdravljenje reagira drugače. V medicini je mogoče v določenih odstotkih take zaplete predvideti, ni jih pa mogoče v celoti preprečiti (Flis, 2006). Nesrečo pri zdravljenju lahko opredelimo kot »nehoten, nepričakovan, naključen dogodek, ki se zgodi ob vsej potrebni skrbnosti ter spravi bolnika v dodatno nevarnost nastanka škode za zdravje« (Flis, 2006, str. 234). V obeh primerih, pri zapletih in nesrečah, velja, da zdravnik ni odgovoren, če je ravnal strokovno neoporečno. Odgovoren pa je, če pri svojem delu stori strokovno napako (Rode, 1994).

Med kaznive zdravstvene napake uvrščamo malomarno zdravljenje. Pri tem naletimo na »inkriminacijo nehotenih odstopanj zdravnikov od pravil njihove stroke in s tem inkriminacije potencialno malomarnih, to je klasičnih, v praksi najpogostejših zdravniških napak« (Korošec, 2004, str. 292). 179. člen Kazenskega zakonika (KZ-1-UPB2, 2012) določa, da se zdravnik, »ki pri opravljanju zdravniške dejavnosti iz malomarnosti ravna v nasprotju s pravili zdravniške znanosti in stroke in tako povzroči, da se komu občutno poslabša zdravje«, kaznuje z zaporom do treh let. Isti člen v nadaljevanju določa, da se v primeru smrti zaradi zgoraj navedenega ravnanja storilec kaznuje z zaporom od enega do osmih let. Storilec tega kaznivega dejanja je lahko samo zdravnik, ki kaznivo dejanje stori izključno iz (zavestne ali nezavestne) malomarnosti. Problematičen pa je predvsem drugi znak kaznivega dejanja, to je »v nasprotju s pravili zdravniške znanosti in stroke«. Jasna doktrinalna načela za vsako situacijo in bolezensko stanje v medicini ne obstajajo. Ni nujno, da je vsaka strokovna napaka v nasprotju s pravili stroke. V takih primerih za razjasnitev okoliščin sodišče odredi izvedenca (Kadiš, 1998, str. 48).

4 PROBLEMATIKA OTROŠKE SRČNE KIRURGIJE V SLOVENIJI

Osrednja ustanova za diagnostiko ter zdravljenje otrok in mladostnikov do 18. leta starosti je Pediatrična klinika (Univerzitetni klinični center Ljubljana [UKCL], 2016a). Diagnostične preiskave in zdravljenje otrok s prirojenimi srčnimi napakami, motnjami srčnega ritma in pridobljenimi srčnimi obolenji izvaja Služba za kardiologijo Pediatrične klinike (UKCL, 2016b). Kadar gre za kompleksno obravnavo in je potrebno kirurško zdravljenje, o postopku zdravljenja odloča konzilij, v katerem sodelujejo strokovnjaki različnih medicinskih in drugih strok. Ena izmed prednosti UKCL je prav ta, da pri zdravljenju sodeluje več različnih strokovnjakov. Konzilij prav tako odloča, ali se bo operacija izvedla v Sloveniji ali

bo otrok poslan na operacijo v tujino. Če se odločijo, da je operacija potrebna in bo izvedena v Sloveniji, se otrok premesti na kirurško kliniko, natančneje na Klinični oddelk za otroško kirurgijo in intenzivno terapijo UKCL, kjer ga pripravijo na operacijski poseg, ki ga izvedejo kirurgi Oddelka za kirurgijo srca in ožilja. Po operaciji, ko je potrebna intenzivna terapija otroka, je otrok nameščen na Kliničnem oddelku za otroško kirurgijo in intenzivno terapijo (S. Vrhunec, intervju, 28. 7. 2016). Na tem oddelku se po kirurški obravnavi zdravijo novorojenčki in otroci do štirinajstega leta starosti. Izredno pomemben del oddelka je enota za intenzivno terapijo otrok, v kateri so nameščeni življenjsko ogroženi otroci, pri katerih je ne glede na naravo bolezni potrebna umetna podpora posameznih organov, ki vključuje »uporabo umetnih pljuč, dolgotrajni zunajtelesni krvni obtok, umetno ledvico in uporabo vseh sodobnih načinov elektronskega nadzora delovanja srca in obtočil«. Ko se otrokovo stanje dovolj stabilizira in ni več potrebe po intenzivni terapiji, se otrok premesti na Pediatrično kliniko (S. Vrhunec, intervju, 28. 7. 2016).

Dejavnost otroške srčne kirurgije v UKCL je obravnavala mednarodna komisija, ki je v Poročilu o presoji za obdobje 2007–2014 (Gregorič, Derganc, Ebels, Hazekamp in Robida, 2015) zapisala, da je bila v preteklem programu otroške srčne kirurgije¹ organiziranost obravnave otrok s prirojenimi srčnimi napakami slaba. Glavni tuji kirurg, s katerim je UKCL začel sodelovati v oktobru 2007 in je bil pristojen za izvajanje programa otroške srčne kirurgije in izobraževanje mlajših otroških srčnih kirurgov ter hkrati edini zadostno izkušen in usposobljen otroški srčni kirurg, je bil v letu 2012 prisoten zgolj 3 dni na mesec, usposobljenost domačih kirurgov pa za izvedbo težjih operacij ni bila zadostna. V povprečju je bilo v analiziranem obdobju opravljenih manj kot 100 operacij letno, kar ni v skladu z mednarodnimi smernicami. S podstandardno oskrbo otrok s prirojenimi srčnimi napakami je bilo seznanjeno tudi takratno vodstvo UKCL. Mednarodna komisija v nadaljevanju navaja, da je bilo nadaljevanje programa otroške srčne kirurgije po letu 2009 sporno (Gregorič et al., 2015).

Od leta 2007 do vključno leta 2014 je bila stopnja smrtnosti pri 553-ih večjih operacijah 2,9 %. Najvišja stopnja umrljivosti je bila v letu 2012, in sicer 5,5 %. V tem letu so od skupno triinsedemdesetih obravnavanih umrli štirje otroci. Mednarodna komisija je podala mnenje, da je bila obravnava teh štirih otrok sporna in da bi bilo z drugačnim ravnanjem njihovo smrt mogoče preprečiti. Gregorič et al. (2015) ob tem navajajo, da so podatki za leto 2012 nepopolni, saj je manjkalo 12 izvodov dokumentacije o obravnavah otrok s prirojenimi srčnimi napakami. Odstopanje med podatki je mogoče tudi zaradi nedoslednega vnašanja podatkov v podatkovno zbirko, kar je tudi ena izmed očitanih nedoslednosti. Mednarodna komisija je namreč zaključila, da je obravnava otrok s prirojenimi srčnimi napakami v UKCL v obdobju med letoma 2007 in 2014 v primerjavi z mednarodnimi standardi pri 20 od 33 standardov dosegla oceno nezadostno. Poleg nedoslednosti pri vnašanju podatkov v mednarodne podatkovne zbirke in odstopanja med podatki po različnih podatkovnih zbirkah in dokumentih so izpostavili tudi pomanjkljivo sodelovanje med različnimi službami in oddelki, ki

¹ Pretekli in sporni program otroške srčne kirurgije se je izvajal od oktobra 2007 do decembra 2013, ko je UKCL prekinil sodelovanje s tujim otroškim srčnim kirurgom. Nekatere nepravilnosti so se kljub prekinitvi sodelovanja dogajale še v začetku leta 2014 (Gregorič et al., 2015).

skrbijo za otroke s prirojenimi srčnimi napakami. Zdravnikom so med drugim očitali tudi pomanjkanje izobraževanja in kirurškega usposabljanja. Kljub izpostavljenim pomanjkljivostim je bilo nekaj elementov dejavnosti in oskrbe otrok s prirojenimi srčnimi napakami dobrih. Dobro so bili ocenjeni: zgradba objekta, pediatrična klinika in zdravniki za intenzivno terapijo otrok. Kot sprejemljivo je mednarodna komisija ocenila podporno in negovalno osebje, otroško srčno anestezijo, otroško intervencijsko kardiologijo in otroško kardiologijo ter raziskovalni program (Gregorič et al., 2015).

5 METODE RAZISKOVANJA IN ZBIRANJE PODATKOV

Raziskava zajema pregled, analizo in primerjavo časopisnih člankov o otroški srčni kirurgiji. Izbrane časopisne članke smo analizirali kvantitativno in kvalitativno. Kvantitativna analiza je zajemala obseg novic o otroški srčni kirurgiji, pri kvalitativni analizi pa smo s kritično diskurzivno analizo razčlenili vsebino besedila in slikovni material (Bučar Ručman, 2011a). »Diskurz razumemo kot določeno obliko družbene prakse.« (Bučar Ručman, 2011a, str. 26) Foucault (v Bučar Ručman, 2011a, str. 26) »diskurz opredeljuje kot celoto izjav, ki izhajajo iz iste diskurzivne formacije. Diskurz je konstruiran iz omejenega števila izjav, za katere lahko definiramo celoto pogojev eksistence«.

V analizo smo zajeli časopisne članke o otroški srčni kirurgiji, ki so bili v tiskanih časopisih Dnevnik, Delo, Večer, Finance in Slovenske novice objavljeni v letih 2012 (januar)–2016 (avgust). Zbiranje podatkov je potekalo tako, da smo si v Narodni in univerzitetni knjižnici priskrbeli dostop do arhivov prej navedenih časopisov, nato pa je sledil pregled novic v obdobju med letoma 2012 in 2016. Pri zbiranju podatkov smo se osredotočili na število in obseg novic, vsebino poročanja in slikovno gradivo. Izdelali smo pregledni list s štirimi poglavji (obseg poročanja, slikovno gradivo, vsebina poročanja in zlata kriminalistična vprašanja), ki so skupno vsebovala 33 vprašanj.

Cilj raziskave je bil ugotoviti način novinarskega poročanja o otroški srčni kirurgiji ter ugotoviti, ali lahko zlata kriminalistična vprašanja uporabimo kot metodo za prepoznavanje nekaterih kriminalističnih vidikov v časopisnih člankih o otroški srčni kirurgiji v Sloveniji. Zlata kriminalistična vprašanja (kaj, kdaj, kje, kako, s čim, kdo, zakaj (Darries v Maver et al., 2004), s kom in proti komu (Vodinelić in Aleksić, 1990)) so »ogrodje dela v predkazenskem in kazenskem postopku, in če je mogoče odgovoriti na vsa, je primer uspešno rešen« (Maver et al., 2004, str. 152). Usmerjena so v dejstva in okoliščine kaznivega dejanja, žrtev in storilca (sostorilca), ne omogočajo pa podrobnejšega vpogleda v preiskovanje in dokazovanje kaznivih dejanj v predkazenskem in kazenskem postopku. Za tovrstno analizo smo se odločili, da bi pridobili vpogled v vsebino novic, ki jih mediji objavljajo o primerih otroške srčne kirurgije, in ugotovili, ali so časopisni članki uporabni za prepoznavanje nekaterih kriminalističnih vidikov.

Omejitev raziskave predstavljajo senzacionalistično napisani časopisni članki, ki navajajo nepreverjene informacije, se sklicujejo na neimenovane vire oziroma virov sploh ne navajajo ter temeljijo na pristranskosti in vnaprejšnjih prepričanjih in pričakovanjih. Odgovore na zlata kriminalistična vprašanja je

zato treba razumeti z zadržkom, saj z njimi zaradi nezanesljivih informacij v časopisnih člankih pridobimo vpogled v vsebino novic, ki jih mediji objavljajo, ne pa tudi verodostojnih odgovorov na posamezno vprašanje. Omejitev predstavlja tudi manko informacij o preiskovanju in dokazovanju domnevnih kaznivih dejanj v primerih otroške srčne kirurgije.

6 REZULTATI RAZISKAVE

Rezultati raziskave bodo predstavljeni po posameznih poglavjih preglednega lista. Oznaka ☒ v tabeli pomeni, da v več kot 50 % analiziranih časopisnih člankov opredeljenega elementa ni bilo, polje označeno z ☑, pa pomeni, da je večina (več kot 50 %) člankov vsebovala ta element. V primeru, ko se z oznako ni dalo odgovoriti na vprašanje, je odgovor podan z besedami.

6.1 Obseg poročanja

Analizirali smo 137 člankov izbranih časopisov, od tega 18 člankov Dnevnika, 67 člankov Dela, 16 člankov Večera, 27 člankov Financ in 9 člankov Slovenskih novic.² Število člankov pri časopisu Delo je izstopajoče, ker so bili velikokrat že na naslovnica zapisani deli člankov, ki so imeli drugačen naslov kot članki v notranjosti časopisa in smo jih zato upoštevali ločeno, kot dva prispevka. Prve novice v povezavi z neustrezno otroško srčno kirurgijo so se začele v časopisih pojavljati v letu 2012, in sicer v Delu in Financah. Sledilo je poročanje v Večeru in Slovenskih novicah, Dnevnik pa je o otroški srčni kirurgiji začel poročati sorazmerno pozno, in sicer leta 2015. Največ novic je bilo objavljenih v letu 2015 po objavi Poročila o presoji za obdobje 2007–2014. Vrh poročanja pa je bil v avgustu 2015 (tabela 1).

² Raziskava in vsi prikazani rezultati temeljijo na naslednjih člankih: B. F. Ž., 2015; B. F. Ž. in AN. D., 2014; Bukovinski in Majce Mesarič, 2015; Ferlič Žgajnar, 2013a, 2013b, 2013c, 2014a, 2014b, 2014c, 2014d, 2014e, 2014f, 2014g, 2014h, 2014i, 2014j, 2014k, 2014l, 2014m, 2014n, 2014o, 2015a, 2015b, 2015c, 2015d, 2015e, 2015f, 2015g, 2015h, 2015i, 2015j, 2016a, 2016b; Ferlič Žgajnar in Delić, 2014; Ferlič Žgajnar in Kristan, 2015a, 2015b; Ferlič Žgajnar in M. Z., 2015; Grošelj, 2014, 2015a, 2015b, 2015c, 2015d, 2015e; Hreščak, 2015a, 2015b; Jankovič, 2015; Jereb, 2015; Juvan, 2013, 2015a, 2015b, 2015c, 2016; Kajzer, 2013; Kajzer in Zajec, 2013; Kastelic, 2014a, 2014b; Keber, 2015a, 2015b, 2015c, 2016; Knavs, 2015a, 2015b, 2015c, 2015d, 2015e, 2015f, 2015g, 2015h, 2015i, 2016; Knavs in Lorenčič, 2016; Knavs in Lovšin, 2015; Knavs in Vošnjak, 2015; Lečnik Wallas, 2012; Marot, 2016; Mi. Z., 2014; Milakovič, 2015a, 2015b; Ozmec, 2013; Pi. K., 2014; Rednak, 2012a, 2012b, 2012c, 2012d, 2012e, 2013a, 2013b, 2013c, 2013d, 2014a, 2014b, 2015a, 2015b, 2015c, 2015d, 2015e, 2015f, 2015g, 2015h, 2015i, 2015j, 2015k, 2016; Rednak in Koren, 2012; Rednak in Smrekar, 2015; Rednak in Tratnik, 2012; Remškar, 2013; STA, 2015a, 2015b; Šuljić, 2015; Zajec, 2012, 2013a, 2013b, 2013c, 2013d, 2013e, 2013f, 2013g, 2014, 2015a, 2015b, 2015c, 2015d, 2015e, 2015f; Zupanič, 2012a, 2012b, 2014, 2015a, 2015b, 2015c, 2015d, 2015e, 2015f, 2015g, 2015h; Žišt, 2015.

Tabela 1:
Obseg
poročanja o
otroški srčni
kirurgiji v letih
2012–2016

Obseg poročanja	Dnevnik	Delo	Večer	Finance	Slovenske novice
Obdobje, v katerem so časopisi poročali o problematiki otroške srčne kirurgije	2015–2016	2012–2016	2013–2016	2012–2016	2013–2016
Obdobje, v katerem se je pojavilo največ člankov o otroški srčni kirurgiji	avgust 2015	avgust–oktober 2015	avgust 2015	avgust 2015	avgust 2015
Količina člankov se je povečala po objavi Poročila o presoji za obdobje 2007–2014	✓	✓	✓	✓	✓
Število objavljenih člankov med letoma 2012 in 2016	18	67	16	27	9

6.2 Slikovno gradivo

Na fotografijah so bile najpogostejše stavbe UKCL, zdravniki in vodstvo UKCL, zelo malokrat pa otroci in njihovi starši. Za fotografije otrok, ki so se pojavile v člankih, bi težko rekli, da gre za otroke iz primerov otroške srčne kirurgije, razen v člankih, kjer je bil opravljen intervju s starši, temu pa je bila priložena tudi njihova fotografija. Nekateri članki vsebujejo fotografije otrok v bolnišnicah, poleg njih pa se na fotografijah pojavlja zdravstveno osebje. V člankih gre pretežno za simbolične fotografije otrok, ki dopolnjujejo besedila in so namenjene pritegnitvi bralcev. Fotografije, ki jih objavljajo različni časopisi, so med seboj vsebinsko podobne (npr. zamegljena fotografija otroka v bolnišnični postelji, slike bolnišničnih sten in hodnikov z otroškimi risbami, slike bolnišničnih sob, v katerih so otroci, ter negovalno osebje ipd.) (tabela 2). Naslovnice časopisov niso bile opremljene s fotografijami otrok.

Tabela 2:
Analiza
slikovnega
gradiva v
časopisnih
člankih o
otroški srčni
kirurgiji v letih
2012–2016

Analiza slikovnega gradiva	Dnevnik	Delo	Večer	Finance	Slovenske novice
Naslovnice časopisov so opremljene s fotografijami otrok iz primerov otroške srčne kirurgije	×	×	×	×	×
Otroci so fotografirani s starši	×	×	×	×	×
Na fotografijah so sorodniki otrok iz primerov otroške srčne kirurgije	×	×	×	×	×
V člankih so simbolične fotografije otrok, na katerih niso otroci iz primerov otroške srčne kirurgije	✓	✓	✓	✓	✓
V člankih so fotografije iz osebnih albumov	×	×	×	×	×
V člankih so fotografije otrok v bolnišnici	✓	✓	✓	✓	✓
Na fotografijah je zdravniško osebje, ki je skrbelo za obravnavo otrok v programu otroške srčne kirurgije	✓	✓	✓	✓	✓

6.3 Vsebina poročanja

Časopise smo označili glede na prevladujoči način poročanja. V člankih se, odvisno od vsakega časopisa, v različnih razmerjih pojavljata senzacionalistično in strokovno poročanje. Lahko rečemo, da je poročanje Slovenskih novic in Dnevnika vsebinsko bolj senzacionalistično, saj je vsebovalo pomanjkljivo poročanje, ki je temeljilo na nepreverjenih virih ali pa ti sploh niso bili navedeni. Večer in Finance sta poročala bolj strokovno; jezik je bil strokoven, sklicevanje na vire pa dosledno in preverljivo. Pri poročanju Dela nismo mogli natančno določiti, ali je poročanje bolj strokovno ali senzacionalistično. Novice, objavljene na naslovnici, so bile napisane bolj senzacionalistično od tistih, ki so bile objavljene v notranjosti časopisa. V vseh obravnavanih časopisih so bili akterji otroške srčne kirurgije, s tem mislimo zdravnike in takratno vodstvo UKCL, predstavljeni z imeni in priimki (tabela 3). Iz poročanja je mogoče razbrati, da so bili akterji otroške srčne kirurgije prikazani kot krivi in odgovorni za napake, še preden so jim bile pravnomočno dokazane, kar je eden izmed pokazateljev senzacionalističnega poročanja. Poročanje je bilo večinoma usmerjeno na napake, pomanjkljivosti programa otroške srčne kirurgije, vodstvo in zdravnike. Otroci so bili navedeni, niso pa bili v središču poročanja. Poročanje medijev je po objavi Poročila o presoji za obdobje 2007–2014 (Gregorič et al., 2015) temeljilo na njegovih ugotovitvah. Poročanje o številu smrtnih primerov v programu se med časopisi razlikuje. Podatka o tem, koliko otrok je utrpelo zdravstvene posledice, iz analize časopisnih člankov nismo dobili. V analiziranih člankih Dnevnika, Financ, Večera in Slovenskih novic najpogosteje navajajo štiri smrti otrok, ki so se zgodile v letu 2012 in so bile navedene v ugotovitvah Poročila o presoji za obdobje 2007–2014 (Gregorič et al., 2015). V preteklem programu otroške srčne kirurgije naj bi v obdobju med letoma 2007 in 2014 po poročanju Financ, Dela in Slovenskih novic skupno umrlo več kot trideset otrok, od tega deset otrok zaradi neprimerne zdravljenja, malomarnosti in strokovnih napak. Dnevnik je poročal, da zdravniška zbornica, ki je pristojna za strokovni nadzor nad zdravniki, štirih smrtnih primerov, navedenih v poročilu o presoji, ne bo obravnavala. Ugotovili so, da so glede na pravilnik zdravniške zbornice trije primeri zastarali, pri četrtem pa tožilec zdravniške zbornice ni našel strokovne napake oziroma znakov kaznivega dejanja. Obravnavali jih bodo le, če bo sodišče s pravnomočno sodbo ugotovilo, da je šlo v teh primerih za kazniva dejanja (Keber, 2016).

V člankih so bili v manjšem obsegu objavljeni tudi intervjuji in komentarji zdravnikov ter vodstva. Nekajkrat smo zasledili tudi komentarje in intervjuje s starši otrok iz programa otroške srčne kirurgije. Večinoma, razen v prej navedenih intervjujih, so bili starši in otroci anonimni.³

3 V Poročilu o presoji za obdobje 2007–2014 (Gregorič et al., 2015) so otroke anonimizirali tako, da so jih poimenovali s številkami.

Tabela 3:
Analiza vsebine
poročanja o
otroški srčni
kirurgiji v letih
2012–2016

Analiza vsebine poročanja	Dnevnik	Delo	Večer	Finance	Slovenske novice
Narava vsebine poročanja je strokovna	✗	✓	✓	✓	✗
Narava vsebine poročanja je senzacionalistična	✓	✓	✗	✗	✓
V člankih so uporabljena imena in primki akterjev otroške srčne kirurgije	✓	✓	✓	✓	✓
Mediji za napake krivijo takratno vodstvo UKCL	✓	✓	✓	✓	✓
Zdravniki so v člankih prikazani kot krivi in odgovorni za napake v preteklem programu otroške srčne kirurgije	✓	✓	✓	✓	✓
Članki so osredotočeni na otroke	✗	✗	✗	✗	✗
V člankih so omenjeni otroci, ki so bili obravnavani v preteklem programu otroške srčne kirurgije	✓	✓	✓	✓	✓
V člankih so objavljena imena in primki otrok, ki so bili obravnavani v preteklem programu otroške srčne kirurgije	✗	✗	✗	✗	✗
V člankih je navedeno število otrok, ki so utrpeli kakršnekoli zdravstvene posledice zaradi napak v preteklem programu otroške srčne kirurgije	✗	✗	✗	✗	✗
Število smrtnih primerov preteklega programa otroške srčne kirurgije	4 in 10	10	4 in 10	4 in 10	4 in 10
Poročanje temelji na ugotovitvah Poročila o strokovni presoji za obdobje 2007–2014	✓	✓	✓	✓	✓
V člankih so predstavljeni intervjuji z zdravniki in takratnim vodstvom UKCL	✓	✓	✓	✓	✗
V člankih so omenjeni intervjuji s starši otrok, ki so bili obravnavani v preteklem programu otroške srčne kirurgije	✓	✓	✓	✓	✓

6.4 Zlata kriminalistična vprašanja

Z analiziranimi časopisnimi članki smo skušali odgovoriti na zlata kriminalistična vprašanja (tabela 4):

1. Kaj (se je zgodilo)?

Na vprašanje o tem, kaj se je zgodilo, lahko na podlagi poročanja časopisov odgovorimo, da naj bi šlo v primerih otroške srčne kirurgije za zdravniške napake in malomarno zdravljenje, katerih posledice so bile smrti otrok. V nekaterih primerih naj bi šlo tudi za sum korupcije. V primerih, ko so otroci umrli, mediji najpogosteje navajajo ugotovitve Poročila o presoji za obdobje 2007–2014 (Gregorič et al., 2015). Po navajanju Večera (Grošelj, 2015c) in Financ (Rednak, 2013b) je bila

napotitev enega izmed otrok s hudo prirojeno srčno napako opravljena mimo konzilija. Napotitev otroka na zdravljenje v tujino naj bi vsebovala elemente korupcije. Prav tako je Komisija za preprečevanje korupcije preučevala sporno višino plače tujega otroškega srčnega kirurga. Po poročanju Večera (Grošelj, 2015c) naj bi gostujoči tuji otroški srčni kirurg prejemal plačilo v višini 10.000 evrov na operativni dan. Finance (Rednak, 2015d, 2015e) nekdanji strokovni direktorici in nekdanjemu generalnemu direktorju UKCL očitajo, da sta za napake v programu vedela, nista pa primerno in pravočasno ukrepala. Na priporočila notranjih nadzorov, pritožbe in opozorila v zvezi z nezadostno varnostjo otrok v programu otroške srčne kirurgije se domnevno nista odzvala. Očitajo jima tudi zavajanje o kakovosti in uspešnosti programa otroške srčne kirurgije.

Na podlagi ugotovitev Poročila o presoji za obdobje 2007–2014 (Gregorič et al., 2015) nekdanjemu glavnemu otroškemu srčnemu kirurgu očitajo neodgovorno ravnanje. Finance (Rednak, 2015d, 2015e) in Dnevnik (Knavs in Lovšin, 2015) navajata, da naj bi bolnike prepuščal neizkušenemu in še ne samostojnemu specialistu otroške srčne kirurgije, prav tako naj ne bi kazal zadostne skrbi za stabilizacijo bolnikov po operaciji. Kot glavni srčni kirurg naj se ne bi odzival na zahteve intenzivistov in kardiologov za hitro vnovično operacijo kritičnih bolnikov. Očitajo mu tudi napake pri odločanju o operacijah srčnih napak pri otrocih, nezadostno usposabljanje mlajših kirurgov in nedosledno pripravo poročil o operacijah.

Nekdanjemu predstojniku oddelka kirurgije srca in ožilja se na podlagi Poročila o presoji za obdobje 2007–2014 (Gregorič et al., 2015) očita, da naj bi odpovedal kot vodja oddelka in kot direktor programa specializacije za otroške srčne kirurge. Mlajšemu otroškemu srčnemu kirurgu Finance (Rednak, 2015e) očitajo neodgovorno ravnanje, pomanjkanje samokritičnosti, nekompetentnost za samostojno opravljanje zahtevnejših operacij, pomanjkljivo vodenje dnevnikov operacij in nedosledno vnašanje podatkov v podatkovno bazo. Finance (Rednak, 2015a) so v objavljenem primeru kot enega izmed očitkov glede obravnave otrok v preteklem programu otroške srčne kirurgije izpostavile, da specialist otroške srčne kirurgije pri obravnavanem otroku ni bil pripravljen opraviti ponovne operacije niti takrat, ko je bilo s strokovnega vidika po mnenju bolj izkušenih zdravniških kolegov to nujno potrebno.

2. Kdaj (se je zgodilo)?

Obdobje, o katerem so poročali Dnevnik (Knavs in Lovšin, 2015), Delo (Zupanič, 2015d), Večer (Grošelj, 2015c, 2015d; Juvan 2015a), Finance (Rednak, 2015e) in Slovenske novice (Šuljić, 2015), je enako obdobju, ki ga je v presojjo zajela mednarodna komisija za izredni strokovni nadzor. Po poročanju medijev so se nepravilnosti v programu otroške srčne kirurgije zgodile med letoma 2007 in 2014 v UKCL. Iz člankov je mogoče pri nekaterih primerih razbrati mesec in leto, pri nekaterih pa le leto, ko naj bi bilo domnevno kaznivo dejanje storjeno.

3. Kje (se je zgodilo)?

Nepravilnosti so se zgodile v UKCL v preteklem programu otroške srčne kirurgije.

4. Kako (se je zgodilo)?

Rezultati analize časopisnih člankov kažejo, da naj bi v primerih otroške srčne kirurgije šlo za napake pri operacijah in v pooperacijskem zdravljenju.

5. S čim (se je zgodilo)?

Na vprašanje, s čim se je zgodilo, na podlagi analize člankov nismo mogli odgovoriti, ker časopisni članki teh informacij niso vključevali.

6. Kdo (je storilec)?

V člankih Dnevnik (Knavs in Lovšin, 2015), Delo (Bukovinski in Majce Mesarič, 2015; Ferlič Žgajnar, 2016b; Zajec, 2015b), Večer (Grošelj, 2015d, 2015e; Juvan, 2015a), Finance (Rednak, 2015c, 2015e) in Slovenske novice (Jankovič, 2015) odgovornost in krivdo pripisujejo zdravnikom, natančneje tujemu (glavnemu) otroškemu srčnemu kirurgu in specialistu otroške srčne kirurgije. Pri opisu ne uporabljajo terminov, kot so storilci in osumljeni, temveč pišejo o tem, da so krivi in odgovorni za napake v programu otroške srčne kirurgije. Dnevnik (Knavs in Lovšin, 2015) je navajal, da je bil specialist otroške srčne kirurgije ovaden za kaznivo dejanje malomarnega zdravljenja štirih otrok. Kazenska ovadba naj bi bila podana novembra 2015. Ker sodni postopki še niso končani, nihče od navedenih še ni bil pravnomočno spoznan za krivega (Knavs in Lovšin, 2015).

7. Zakaj (je storil dejanje)?

Napake naj bi bile storjene zaradi malomarnosti, nestrokovnosti in neusposobljenosti srčnih kirurgov. Za mlajšega kirurga oziroma specialista otroške srčne kirurgije Finance (Rednak, 2015e), Dnevnik (Knavs in Lovšin, 2015) in Večer (Grošelj, 2015c) navajajo, da je ravnal neodgovorno, očitajo mu pomanjkanje samokritičnosti, nekompetentnost in neupoštevanje mnenja bolj izkušenih zdravniških kolegov niti takrat, ko je bilo ogroženo življenje otrok. Tujemu otroškemu srčnemu kirurgu prav tako očitajo neodgovorno ravnanje in nezainteresiranost za bolnike ter prepuščanje kirurške obravnave otrok neizkušenemu specialistu otroške srčne kirurgije. Očitajo mu, da kljub visokemu plačilu ni izpolnjeval dogovorjenih obveznosti, kot je na primer izobraževanje mlajših srčnih kirurgov.

Finance (Rednak, 2013b) so poročale o tem, da je Komisija za preprečevanje korupcije v programu otroške srčne kirurgije med letoma 2007 in 2011 odkrila vse znake korupcije. Takratno vodstvo UKCL naj bi z več kršitvami zakonodaje tujemu otroškemu srčnemu kirurgu, ki ni imel slovenske licence, preko avtorske pogodbe za 150 operativnih dni (358 operacij) izplačalo 1,25 milijona evrov. Večer (Grošelj, 2015c) navaja, da se mesečno plačilo v Evropi za stalnega kirurga giba med 10 in 15 tisoč evrov. Tuji otroški srčni kirurg pa naj bi v UKCL prejemal 10 tisoč evrov na dan. Za primerjavo navajamo poročanje Dela (Zupanič, 2015g), ki navaja, da se višina dnevnega plačila tujim otroškim srčnim kirurgom, ki v UKCL prihajajo operirati po končanem spornem programu otroške srčne kirurgije, giba med 1.700 do 2.000 evrov bruto. Mesečna plača domačih kirurgov znaša med 2.200 do 4.000 evrov bruto. Operacija otroka v tujini stane približno 12.000 evrov, v primerih specifičnih težav pa je cena operacije trikrat višja (36.000 evrov).

Sumi korupcije so bili izpostavljeni v povezavi z napotitvami otrok na operacijo v tujino. Finance (Rednak, 2014b), Delo (Ferlič Žgajnar, 2014g) in Slovenske novice (Kastelic, 2014a) so poročali o tem, da naj bi v januarju 2014 v primeru obravnave otroka v UKCL in napotitve na operacijo v tujino šlo za korupcijo. Napotitev naj ne bi potekala po veljavnih postopkih in ni bila v skladu z medicinsko doktrino, saj naj bi specialist otroške srčne kirurgije otroka na operacijo napotil mimo konzilija. V tem primeru naj bi šlo za zlorabo uradnega položaja. Nadalje so mediji poročali, da je bila zaradi takšne obravnave s strani otrokovih staršev omenjenemu zdravniku dana protiusluga javne podpore. V povezavi s tem dogodkom je bil uveden izredni strokovni nadzor. Po poročanju medijev naj to ne bi bil edini primer sporne obravnave in napotitve otroka na operacijo v tujino.

8. S kom (je bilo storjeno – sosterilci)?

Med odgovornimi Finance (Rednak, 2015d, 2015e), Večer (Grošelj, 2015d) in Delo (Bukovinski in Majce Mesarič, 2015; Ferlič Žgajnar, 2016b; Ferlič Žgajnar in Kristan, 2015b) navajajo tudi takratno vodstvo UKCL, ki naj bi za napake v preteklem programu otroške srčne kirurgije vedelo, ukrepe in spremembe pa naj bi izvedli prepozno.

9. Proti komu (je bilo storjeno – žrtev)

Žrtve otroške srčne kirurgije so otroci. Pomembno je izpostaviti, da so lahko nekatere prirojene srčne napake tako hude in kompleksne, da lahko otrok kljub pravilnemu zdravljenju utрпи hujše zdravstvene posledice ali celo umre. Med otroki s prirojenimi srčnimi napakami, operiranimi v UKCL, naj bi od leta 2007 do 2014 po poročanju Financ, Dela, Slovenskih novic in Dnevnika umrlo trideset otrok, od tega deset zaradi strokovnih oziroma zdravniških napak. Izpostavljajo, da so v letu 2012 umrli štirje otroci, kar se ne bi zgodilo, če bi zdravniki in takratno vodstvo svoje delo opravili strokovno (B. F. Ž, 2015; Jankovič, 2015; Knavs, 2015c; Rednak, 2015c).

Zlata kriminalistična vprašanja	Dnevnik, Delo, Večer, Finance, Slovenske novice
Kaj (se je zgodilo)?	Zdravniške napake, malomarno zdravljenje, smrti otrok, korupcija
Kdaj (se je zgodilo)?	2007–2014
Kje (se je zgodilo)?	UKCL – pretekli program otroške srčne kirurgije
Kako (se je zgodilo)?	Napake pri operacijah in v pooperacijskem zdravljenju
S čim (se je zgodilo)?	×
Kdo (je storilec)?	Tuji (glavni) otroški srčni kirurg in specialist otroške srčne kirurgije
Zakaj (je storil dejanje)?	Malomarnost, nestrokovnost, neusposobljenost
S kom (je bilo storjeno – sosterilci)?	Tuji (glavni) otroški srčni kirurg in specialist naj bi očitano dejanje storila v sosterilstvu, takratno vodstvo UKCL
Proti komu (je bilo storjeno – žrtev)?	Otroci, zdravljeni v preteklem programu otroške srčne kirurgije

Tabela 4:
Odgovori
na zlata
kriminalistična
vprašanja

7 RAZPRAVA

Za program otroške srčne kirurgije je bilo prelomno leto 2007, ko so se v programu začele pojavljati nepravilnosti in nesoglasja. Poročanje medijev o napakah v preteklem programu otroške srčne kirurgije se je začelo leta 2012, vrh pa je doseglo v letu 2015 po objavi Poročila o presoji za obdobje 2007–2014, v katerem je bilo izpostavljeno, da je bil pretekli program v 20 točkah mednarodnih smernic nesprejemljiv (Gregorič et al., 2015). Analizirani časopisni članki se med seboj razlikujejo po uporabi jezika oziroma načinu poročanja, izboru dogodkov, obsegu, vsebini, slikovnem gradivu, naslovnica in številu objavljenih člankov o otroški srčni kirurgiji. Senzacionalistično napisane članke, ki so navajali nepreverjene informacije, se sklicevali na neimenovane vire oz. jih sploh niso navajali, smo zasledili predvsem v Slovenskih novicah in Dnevniku. Med časopisi, ki smo jih zajeli v analizo, je Novinarsko častno razsodišče v letih 2012–2016 ugotovilo največ kršitev Kodeksa novinarjev Slovenije ravno pri Slovenskih novicah (13) in pri Dnevniku (7). Slovenske novice so sicer med vsemi mediji najpogostejše kršile Kodeks novinarjev Slovenije. Sledita jim poročanje Kanala A (10) in Pop tv-ja (8) (Novinarsko častno razsodišče, n. d. c, n. d. d, n. d. e, n. d. f, n. d. g). Pri Delu je bilo ugotovljenih šest kršitev, pri Večeru dve, pri Financah pa ena (Novinarsko častno razsodišče, n. d. c, n. d. d, n. d. e, n. d. f, n. d. g). Analiza časopisnih člankov je pokazala, da sta Večer in Finance poročala bolj strokovno. Pogostejše sta navajala preverjene informacije kot tudi uporabljala bolj strokovni jezik, vendar senzacionalistično napisanih člankov tudi pri teh dveh časopisih ni možno popolnoma izključiti. Pri Delu smo ugotovili tako strokovno kot senzacionalistično poročanje. Slednje je bilo prisotno predvsem na naslovnici, kjer je bil naveden le krajši del članka. Naslovi, jezik in podane informacije na notranjih straneh časopisa so bili bolj strokovni. Takšen način poročanja kaže na pomembnost naslovnice, ki morajo z udarnimi naslovi in kratkim ter čim bolj zanimivim besedilom (tudi z navedbo imen in priimkov) k branju pritegniti čim več bralcev. Kodeks novinarjev Slovenije sicer določa, da je novinar dolžan posebno pozornost posvetiti uporabi in objavi imen ter fotografij domnevnih storilcev, žrtev in svojcev v predkazenskih postopkih. Prav tako mora pri objavljanju novic s hudimi obtožbami v najkrajšem mogočem času pridobiti komentar tistega, na katerega se obtožbe nanašajo. Če odziva ni pridobil, mora to zapisati. Prav tako mora novinar upoštevati, da nihče ni kriv, dokler mu krivda ni pravnomočno dokazana (Novinarsko častno razsodišče, n. d. a). Domneva nedolžnosti je sicer ustavna pravica posameznika (Ustava Republike Slovenije, 1991, 27. člen). V analiziranih člankih smo kljub temu, da krivda ni bila pravnomočno dokazana še nikomur, pogosto zasledili poročanja, ki so vključevala imena in priimke tistih, ki so jih mediji označili za storilce.

Mediji v svojih člankih krivdo in odgovornost za kaznivo dejanje tudi sicer zelo pogosto povezujejo z domnevnimi storilci, ki jih predstavljajo s polnim imenom in priimkom, v nekaterih primerih tudi s fotografijo, saj s tem pritegnejo bralce. Slednje namreč zanima, kdo je oz. naj bi storil očitano dejanje. Delno zaradi radovednosti, naslajanja nad tujo nesrečo, delno pa morda tudi zaradi iluzornega občutka varnosti. Mediji zato izkoriščajo predvsem dejstvo, da »ljudi zanima« in

iz novic, ki niso v javnem interesu, naredijo afere, ki lahko pripeljejo do tragičnih posledic. Društvo novinarjev Slovenije (2014) je po samomoru ravnatelja ene izmed srednjih šol⁴ medije pozvalo k prevzemu odgovornosti za svoje poročanje ter v javnem pismu napisalo, da je »pomemben del slovenskih medijev kršil osnovne profesionalne in etične standarde ter obenem posegel v pravico do zasebnosti dveh dotlej anonimnih posameznikov in njihovih družin«. Društvo je opozorilo na nevarnosti medijskega senzacionalizma ter napisalo, da »so nekateri mediji poteptali meje človeškega dostojanstva«, poročanje »spremenili v resničnostni šov« ter »zgodbo zlorabili za klike, poslušnost, gledanost, branost«. Odgovornost pa ni le na strani novinarjev, temveč tudi urednikov, ki so dolžni presojeti poročanja in spoštovati standarde novinarskega dela (Društvo novinarjev Slovenije, 2014). Neustrezno in senzacionalistično medijsko poročanje lahko vpliva tudi na potenciranje nestrpnosti do marginaliziranih skupin.⁵ Kodeks novinarjev Slovenije sicer natančno določa, kakšno poročanje je dopustno in primerno. Novinar se mora izogibati nekorektnemu in žaljivemu predstavljanju pridobljenih informacij. Pri poročanju ne sme zamolčati ključnih informacij, za zbrane informacije pa mora preveriti njihovo verodostojnost. Opozoriti mora na objavo govoric in nepreverjenih informacij, in kadar je to mogoče, navesti vir pridobljene informacije. Če novinar krši kodeks, je obravnavan pred novinarskim častnim razsodiščem (Novinarsko častno razsodišče, n. d. a).

Z analizo časopisnih člankov smo ugotovili, da otroci največkrat niso bili v središču objavljene novice. Več pozornosti se je namenjalo vodstvu in otroškim srčnim kirurgom, ki so bili v člankih najpogostejše prikazani tudi na fotografijah. V primerih, ko so se pojavile fotografije otrok, so bile te večinoma simbolične in niso prikazovale otrok iz primerov otroške srčne kirurgije. Z razliko v primerih, ko so mediji objavili intervju s starši, ki so jim dovolili objavo svojih in otrokovih fotografij. Majhno število fotografij otrok in dejstvo, da članki niso bili osredotočeni na otroke, bi lahko obrazložili s tem, da mora v skladu z določili Kodeksa novinarjev Slovenije novinar pri poročanju »o otrocih in mladoletnikih, o osebah, ki jih je doletela nesreča ali družinska tragedija, o osebah z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju ter o drugih huje prizadetih ali bolnih osebah« paziti na obzirnost pri zbiranju informacij in objavi fotografij (Novinarsko častno razsodišče, n. d. a).

Z zlatimi kriminalističnimi vprašanji smo ugotavljali, ali so časopisni članki uporabni za prepoznavanje nekaterih kriminalističnih vidikov. Odgovorili smo lahko na vsa vprašanja, razen na vprašanje »s čim«, kar lahko pojasnimo s tem, da so mediji otroškim srčnim kirurgom in takratnemu vodstvu UKCL očitali kazniva

4 Pred leti so mediji iz posnetega in na internetu objavljenega intimnega odnosa med ravnateljem in profesorico, ki je potekal v zaprti pisarni v srednji šoli, naredili veliko afero. Ravnatelj je nekaj dni po obsežnem poročanju medijev storil samomor (Ravnatelj mariborske šole naredil samomor, 2014).

5 V času begunskih migracij smo bili v Sloveniji priča javnemu spletnemu izpostavljanju posameznikov (z imenom in priimkom) in njihovemu jasnemu izražanju sovraštva do beguncev (v klepetalnicah, na Facebooku ipd.). V tistem času se je oblikovala skupina ljudi, ki je ustanovila spletno stran ZLOvenija, na kateri so javno (z imenom, priimkom in sliko) izpostavili tiste, ki so javno širili sovražni govor. Ustanovitelji te strani so navedli, da je imela spletna stran tri cilje: »sprožiti debato o problematiki sovražnega govora; ljudi opozoriti, da je splet javni prostor in imajo njihove besede pomen in težo, tako za okolico kakor tudi za njih same; nastaviti zrcalo in obsoditi sleherno nestrpnost in nasilje« (ZLOvenija, n. d.).

dejanja (malomarno zdravljenje, zdravniške napake, korupcija), ki naj bi jih storili z opustitvijo nujno potrebnih dejanj oz. z izvajanjem neustreznega zdravljenja, pri čemer sredstva storitve zaradi narave očitanih kaznivih dejanj niso v ospredju, saj za bralce niso zanimiva. Sredstvo, s katerim je bilo storjeno kaznivo dejanje, pa je poleg znakov kaznivega dejanja, časa, kraja, predmeta ter drugih okoliščin, s katerimi se kaznivo dejanje lahko kar najbolj natančno označi, pomembno pri dokazovanju kaznivega dejanja (Vrhovno sodišče Republike Slovenije, 2008). Mediji o sredstvih storitve običajno poročajo pri krvnih (npr. umorih) in nekaterih premoženjskih deliktih (npr. ropih), saj v teh primerih bralce zanima, s čim je bilo kaznivo dejanje storjeno (npr. z nožem, sekiro, pištolo ipd.). Pri odgovarjanju na druga zlata kriminalistična vprašanja smo ugotovili, da so mediji obsežneje pisali o tem, »kaj« in »zakaj« se je zgodilo, kot tudi o domnevnih storilcih. Redkeje pa so se, domnevamo, da zaradi zaščite otrok, osredotočali na žrtve. Pri odgovarjanju na vprašanje »kdaj« lahko v nekaterih primerih odgovorimo z mesecem in letom, v nekaterih pa samo z letom storitve. Natančnejših podatkov, kdaj naj bi se očitana kazniva dejanja zgodila, v časopisnih člankih nismo našli. Natančna časovna opredelitev je sicer pri dokazovanju izrednega pomena, saj morata tako kazenska ovadba kot obtožnica temeljiti na čim natančnejšem času storitve kaznivega dejanja. Z vidika dokazovanja je pomembno natančno določiti tudi kraj ter način storitve. V analiziranih časopisnih člankih je bilo navedeno, da naj bi bile smrti otrok posledica napak pri operacijah in v pooperacijskem zdravljenju. Z vidika dokazovanja bi bilo nujno ugotoviti, kakšne naj bi bile te napake, kdo naj bi jih storil, kako in zakaj jih je storil (zaradi neznanja, napake, nehote/namerno ipd.) in kdo je za njih odgovoren. Pomembna je tudi objektivna odgovornost, ki v primerih otroške srčne kirurgije odgovarja na vprašanje »s kom«. V analiziranih člankih sicer večinoma zasledimo dva domnevna (so)storilca, in sicer tujega (glavnega) otroškega srčnega kirurga in specialista otroške srčne kirurgije, ki jima mediji očitajo malomarno zdravljenje, zdravniške napake, neustrezno zdravljenje in korupcijo. Med domnevnimi (so)storilci mediji navajajo tudi takratno vodstvo UKCL, ki naj bi bilo pasivno, koruptivno in ob ugotovljenih napakah naj ne bi pravočasno ukrepalo. Glede na objavljeno poročilo mednarodne komisije (Gregorič et al., 2015) bi v letu 2012 s pravočasnim in pravilnim ukrepanjem namreč lahko preprečili smrt štirih otrok. To brez dvoma kaže, da so napake v preteklem programu otroške srčne kirurgije predstavljale zdravstveno prakso, ki se ne bi smela zgoditi.

Prispevek predstavlja poskus uporabe zlatih kriminalističnih vprašanj kot metodo za prepoznavanje nekaterih kriminalističnih vidikov v časopisnih člankih o otroški srčni kirurgiji v Sloveniji. Ugotovili smo, da z njo ne moremo pridobiti podrobnejših informacij o preiskovanju in dokazovanju domnevnih kaznivih dejanj. Zlata kriminalistična vprašanja namreč niso usmerjena v pridobivanje teh informacij, prav tako slednjih časopisni članki ne navajajo. To lahko razložimo s tem, da policija zaradi interesa preiskave javnosti podrobnosti preiskovanja ne razkrije. Zaključimo lahko, da so bile v časopisnih člankih o otroški srčni kirurgiji objavljene novice, s katerimi lahko odgovorimo na večino zlatih kriminalističnih vprašanj. Kljub temu so zlata kriminalistična vprašanja kot metoda za prepoznavanje nekaterih kriminalističnih vidikov iz časopisnih člankov

uporabna le delno in še to z zadržki. Odgovori na zlata kriminalistična vprašanja predstavljajo zgolj prikaz, kakšne informacije mediji objavljajo, ne predstavljajo pa dejstva oz. verodostojnega odgovora na posamezno vprašanje. Časopisni članki so, kot smo ugotovili v raziskavi, pogosto napisani senzacionalistično, kar pomeni, da napisana dejstva niso preverjena. Ugotovitve medijev imajo lahko uporabno vrednost le, kadar temeljijo na zanesljivih virih, pa še takrat so lahko zgolj indic in ne dokaz v kriminalistični preiskavi. Z analizo časopisnih člankov o otroški srčni kirurgiji smo ugotovili, da je večina člankov povzemala ugotovitve poročila mednarodne komisije, nismo pa mogli razbrati, ali je v kakšnem izmed člankov novinar do ugotovitev prišel z lastno preiskavo. Slednje bi zato v prihodnje kazalo dodatno raziskati.

UPORABLJENI VIRI

- B. F. Ž. (14. 7. 2015). Nadzor nad otroško srčno kirurgijo. *Delo*, 57(161), 2.
- B. F. Ž. in AN. D. (10. 2. 2014). Kampanja za Mishalyja. *Delo*, 56(33), 1.
- Bourdieu, P. (2001). *Na televiziji*. Ljubljana: Krtina.
- Bučar Ručman, A. (2011a). Medijsko poročanje o kriminaliteti v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 62(1), 23–38.
- Bučar Ručman, A. (2011b). *Potrošniška demokracija: Analiza politično medijskega diskurza sodobnih demokratičnih družb*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Bukovinski, P. in Majce Mesarič, M. (17. 9. 2015). Brezplodna leta opozarjanja. *Delo*, 57(216), 4.
- Društvo novinarjev Slovenije. (2014). *Mediji moramo prevzeti odgovornost*. Pridobljeno na <http://novinar.com/7588>
- Ermenc, B. (1998). Zdravniška napaka in javnost. V J. Balažic in B. Štefanič (ur.), *Zdravniška napaka, XXVIII. memorialni sestanek profesorja Janeza Plečnika (in) VII. spominsko srečanje akademika Janeza Milčinskega* (str. 235–238). Ljubljana: Medicinska fakulteta in Inštitut za sodno medicino.
- Ferlič Žgajnar, B. (12. 12. 2013a). Srčne operacije otrok ogrozil ugovor vesti. *Delo*, 55(287), 1.
- Ferlič Žgajnar, B. (12. 12. 2013b). KPK kritična do delovanja programa otroške kardiokirurgije. *Delo*, 55(287), 3.
- Ferlič Žgajnar, B. (14. 12. 2013c). Otroci na srčne operacije v Nemčijo. *Delo*, 55(289), 4.
- Ferlič Žgajnar, B. (24. 1. 2014a). UKC Ljubljana: Skrb za male srčke odveč. *Delo*, 56(20), 4.
- Ferlič Žgajnar, B. (11. 2. 2014b). Na škodo otrok. *Delo*, 56(34), 5.
- Ferlič Žgajnar, B. (17. 3. 2014c). Upor zdravnikov z imeni in priimki. *Delo*, 56(63), 1.
- Ferlič Žgajnar, B. (17. 3. 2014d). Vstaja z vestjo. *Delo*, 56(63), 5.
- Ferlič Žgajnar, B. (17. 3. 2014e). Boj deseterice nepokornežev. *Delo*, 56(63), 9.
- Ferlič Žgajnar, B. (31. 3. 2014f). Kontrolna točka. *Delo*, 56(75), 11.
- Ferlič Žgajnar, B. (2. 4. 2014g). Bo moral Žitnik Strle povrniti stroške sinove operacije? *Delo*, 56(77), 4.
- Ferlič Žgajnar, B. (9. 4. 2014h). Kvalifikacije iz otroške kirurgije niso dovolj. *Delo*, 56(83), 3.

- Ferlič Žgajnar, B. (12. 5. 2014i). Eni v bolnišnico s taksijem, drugi s klicem na veleposlaništvo. *Delo*, 56(108), 1.
- Ferlič Žgajnar, B. (4. 6. 2014j). UKC: Program se izvaja v dobro otrok. *Delo*, 56(128), 3.
- Ferlič Žgajnar, B. (5. 6. 2014k). V pol leta rešitev za otroke s prirojeno srčno napako. *Delo*, 56(129), 3.
- Ferlič Žgajnar, B. (6. 6. 2014l). V UKC se prilagajajo otrokom. *Delo*, 56(130), 4.
- Ferlič Žgajnar, B. (11. 7. 2014m). Začetek mednarodnega nadzora nad otroško kardiokirurgijo. *Delo*, 56(159), 3.
- Ferlič Žgajnar, B. (14. 7. 2014n). Zdravniške napake se dogajajo in se vedno bodo. *Delo*, 56(161), 9–10.
- Ferlič Žgajnar, B. (25. 10. 2014o). Otroke bodo operirali srčni kirurgi iz Prage. *Delo*, 56(249), 4.
- Ferlič Žgajnar, B. (3. 9. 2015a). Igranje z živci. *Delo*, 57(204), 1.
- Ferlič Žgajnar, B. (3. 9. 2015b). V UKC začeli odpravljati nepravilnosti. *Delo*, 57(204), 3.
- Ferlič Žgajnar, B. (18. 9. 2015c). Nekateri otroci bi morda lahko preživel. *Delo*, 57(217), 2.
- Ferlič Žgajnar, B. (23. 9. 2015d). UKC se je opravičil in staršem obljubil redno obveščanje. *Delo*, 57(221), 4.
- Ferlič Žgajnar, B. (24. 9. 2015e). Odvetnikovo svarilo: Zdravniške napake se sistematsko zanikajo. *Delo*, 57(222), 4.
- Ferlič Žgajnar, B. (28. 9. 2015f). Klinični center si ne bi smel privoščiti takih sporiljajev. *Delo*, 57(225), 10.
- Ferlič Žgajnar, B. (5. 10. 2015g). Zdravniški zdrs z etične poti. *Delo*, 57(231), 9.
- Ferlič Žgajnar, B. (12. 10. 2015h). Nerada se pojavljam v javnosti, če nimam kaj dobrega povedati ali prinesiti. *Delo*, 57(237), 10–11.
- Ferlič Žgajnar, B. (24. 11. 2015i). Interesni zastoj. *Delo*, 57(273), 5.
- Ferlič Žgajnar, B. (4. 12. 2015j). Blumauer edini ovađen, odgovornih za napake več. *Delo*, 57(282), 2.
- Ferlič Žgajnar, B. (5. 2. 2016a). Izraelski kirurg Mishaly se dogovarja za operacijo treh otrok. *Delo*, 58(30), 2.
- Ferlič Žgajnar, B. (4. 7. 2016b). Ob našem konformizmu bi ta sporni program potekal še danes. *Delo*, 58(153), 10.
- Ferlič Žgajnar, B. in Delić, A. (10. 2. 2014). Ko estradnik kroji zdravstveno politiko. *Delo*, 56(33), 9.
- Ferlič Žgajnar, B. in Kristan, T. (17. 9. 2015a). Mednarodni nadzor ostro nad klinični center. *Delo*, 57(216), 1.
- Ferlič Žgajnar, B. in Kristan, T. (17. 9. 2015b). Poročilo kot kriminalni roman. *Delo*, 57(216), 4.
- Ferlič Žgajnar, B. in M. Z. (17. 6. 2015). Delovna različica o strokovnih napakah? *Delo*, 57(139), 1.
- Flis, V. (2006). Medicinska napaka. V J. Reberšek Gorišek, V. Rijavec, V. Flis, V. Planinšec in S. Kraljić (ur.), *Medicina in pravo: Sodobne dileme* (str. 233–244). Maribor: Pravna fakulteta in Splošna bolnišnica Maribor.

- Gregorič, I., Derganc, M., Ebels, T., Hazekamp, M. in Robida, A. (2015). *Poročilo o presoji za obdobje 2007–2014*. Pridobljeno na <https://beta1.finance.si/files/2015-09-17/Porocilo-o-otroski-srcni-kirurgiji.pdf>
- Grošelj, M. (15. 7. 2014). Domači člani komisije delajo pro bono. *Večer*, 70(162), 24.
- Grošelj, M. (17. 6. 2015a). So otroci umrli zaradi napak? *Večer*, 71(139), 1.
- Grošelj, M. (17. 6. 2015b). Otroci naj bi umrli zaradi napak zdravnikov. *Večer*, 71(139), 3.
- Grošelj, M. (26. 8. 2015c). Mishaly prejemal 10 tisoč evrov na dan. *Večer*, 71(197), 5.
- Grošelj, M. (27. 8. 2015d). Andrej Robida: To je škandal! *Večer*, 71(198), 1 in 3.
- Grošelj, M. (31. 8. 2015e). Katera bolnišnica pri nas je varna? *Večer*, 71(201), 16.
- Hreščak, A. (18. 9. 2015a). Štiri smrti bi lahko preprečili. *Večer*, 71(217), 1.
- Hreščak, A. (18. 9. 2015b). Srčna kirurgija: izgubljeni dokumenti. *Večer*, 71(217), 5.
- Jankovič, J. (21. 8. 2015). V komisiji tudi zavrneni kirurg. *Slovenske novice*, 25(226), 4.
- Jereb, M. (14. 11. 2015). Ali je zdravstvo res trgovina z mešanim blagom? *Dnevnik: Objektiv*, 65(265), 21.
- Juvan, J. (10. 7. 2013). Otroška srčna kirurgija spet na udaru. *Večer*, 69(157), 4.
- Juvan, J. (7. 10. 2015a). Kje operirati otroke? *Večer*, 71(233), 5.
- Juvan, J. (8. 10. 2015b). Ukinitve nesprijemljiva. *Večer*, 71(234), 5.
- Juvan, J. (17. 10. 2015c). Številke tri. *Večer*, 71(242), 2.
- Juvan, J. (25. 4. 2016). Resne reforme nismo sposobni narediti. *Večer*, 71(96), 16.
- Kadiš, P. (1998). Zdravniška napaka in kazenska zakonodaja v Republiki Sloveniji. V J. Balazic in B. Štefanič (ur.), *Zdravniška napaka, XXVIII. memorialni sestanek profesorja Janeza Plečnika (in) VII. spominsko srečanje akademika Janeza Milčinskega* (str. 45–51). Ljubljana: Medicinska fakulteta in Inštitut za sodno medicino.
- Kajzer, R. (30. 5. 2013). »Reševanje življenj« za KPK ni argument. *Delo*, 55(123), 1.
- Kajzer, R. in Zajec, D. (30. 5. 2013). Milijon evrov za kirurga brez dovoljenj. *Delo*, 55(123), 2.
- Kalin Golob, M. (2003). Stil in novinarski škandal. *Teorija in praksa*, 40(2), 229–244.
- Kalin Golob, M. in Poler Kovačič, K. M. (2005). Med novinarskim stilom in etiko: Senzacionalizem brez meja. *Družboslovne razprave*, 21(49/50), 289–303.
- Kamin, T. (2004). *Promocija zdravja kot mit opolnomočenega državljanca* (Doktorska disertacija). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kastelic, L. (5. 4. 2014a). Dali so mu le nekaj ur življenja, a mali se ne da. *Slovenske novice*, 24(93), 5.
- Kastelic, L. (10. 4. 2014b). Mala srčna bolnica žrtev kirurškega kaosa. *Slovenske novice*, 24(98), 3.
- Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2). (2012, 2015, 2016). *Uradni list RS*, (50/12, 54/15, 6/16, 38/16).
- Keber, D. (27. 6. 2015a). Zdravniki ubijajo, mar ne? *Dnevnik: Objektiv*, 65(147), 20.
- Keber, D. (29. 8. 2015b). Poročilo. *Dnevnik: Objektiv*, 65(200), 20.
- Keber, D. (10. 10. 2015c). Konec ali nov začetek? *Dnevnik: Objektiv*, 65(236), 20.
- Keber, D. (12. 3. 2016). Zbornica menja samo dlako. *Dnevnik: Objektiv*, 66(60), 20.
- Knavs, N. (11. 8. 2015a). Baričič za krajše čakanje in konec škandalov. *Dnevnik*, 65(185), 2.

- Knavs, N. (26. 8. 2015b). Negotova prihodnost srčnih operacij v Sloveniji. *Dnevnik*, 65(197), 1–2.
- Knavs, N. (28. 8. 2015c). Sovražnost ogroža bolnike. *Dnevnik*, 65(199), 6.
- Knavs, N. (28. 8. 2015d). Smrtonosno pasivni. *Dnevnik*, 65(199), 16.
- Knavs, N. (29. 8. 2015e). Tožbi staršev umrlih otrok. *Dnevnik*, 65(200), 4.
- Knavs, N. (2. 9. 2015f). Svojci umrlih otrok so prepuščeni sami sebi. *Dnevnik*, 65(203), 2.
- Knavs, N. (16. 10. 2015g). Sredi navzkrižnega ognja bodo težko dobro delali. *Dnevnik*, 65(241), 1–2.
- Knavs, N. (24. 11. 2015h). Baričič še vedno ali znova v sedlu. *Dnevnik*, 65(273), 3.
- Knavs, N. (3. 12. 2015i). Malo mar. *Dnevnik*, 65(281), 16.
- Knavs, N. (23. 6. 2016). Poravnavo ponudili še eni družini. *Dnevnik*, 66(145), 3.
- Knavs, N. in Lorenčič, M. (23. 5. 2016). Ena odškodnina še ne prinaša plazu poravnave. *Dnevnik*, 66(118), 3.
- Knavs, N. in Lovšin, P. (3. 12. 2015). Kirurg Blumauer ovaden za malomarnost in smrt štirih otrok. *Dnevnik*, 65(281), 1 in 14.
- Knavs, N. in Vošnjak, A. (18. 9. 2015). Operacije otrok s srčnimi napakami pod vprašajem. *Dnevnik*, 65(217), 4.
- Korošec, D. (2004). *Medicinsko kazensko pravo*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Lečnik Wallas, P. M. (26. 1. 2012). Pojasnila UKC o srčnih operacijah otrok. *Finance*, (18/3675), 12.
- Luthar, B. in Jontes, D. (2007). Nasilje v družini in strateški rituali poročanja. *Družboslovne razprave*, 23(55), 27–48.
- Marot, M. (11. 2. 2016). Operacije v Izraelu ni preživela. *Slovenske novice*, 26(40), 3.
- Maver, D. et al. (2004). *Kriminalistika: Uvod, taktika, tehnika*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Mi. Z. (1. 10. 2014). Nadzor vseh malih src 2007–2014. *Delo*, 56(228), 2.
- Milakovič, T. (17. 10. 2015a). Pacient številka 3 je najin Simon. Zdaj bova ukrepala. *Večer*, 71(242), 1.
- Milakovič, T. (17. 10. 2015b). Šokirana, jezna. Izgubila sva otroka. *Večer*, 71(242), 2.
- Novinarsko častno razsodišče. (n. d. a). *Kodeks novinarjev Slovenije*. Pridobljeno na http://razsodisce.org/wp-content/uploads/2010/12/KodeksnovinarjevSlovenije_2017.pdf
- Novinarsko častno razsodišče. (n. d. b). *Poročila o delu NČR*. Pridobljeno na <http://razsodisce.org/delo-ncr/porocila-o-delu-ncr/>
- Novinarsko častno razsodišče. (n. d. c). *Statistika dela NČR za leto 2012*. Pridobljeno na http://razsodisce.org/wp-content/uploads/2012/12/NCR_porocilo_2012.pdf
- Novinarsko častno razsodišče. (n. d. d). *Statistika dela NČR za leto 2013*. Pridobljeno na http://razsodisce.org/wp-content/uploads/2016/02/Statistika_NCR_2013.pdf
- Novinarsko častno razsodišče. (n. d. e). *Statistika dela NČR za leto 2014*. Pridobljeno na http://razsodisce.org/wp-content/uploads/2016/02/Statistika_NCR_2014.pdf
- Novinarsko častno razsodišče. (n. d. f). *Statistika dela NČR za leto 2015*. Pridobljeno na http://razsodisce.org/wp-content/uploads/2016/05/statistika_092015.pdf

- Novinarsko častno razsodišče. (n. d. g). *Statistika dela NČR za leto 2016*. Pridobljeno na <http://razsodisce.org/wp-content/uploads/2017/04/Statistika-N%C4%8CR-2016.pdf>
- Ozmec, S. (30. 5. 2013). UKC Ljubljana naredili Izraelca za milijonarja. *Slovenske novice*, 23(144), 5.
- Pi. K. (11. 4. 2014). Zdravniška zbornica ukrepa. *Delo*, 56(85), 4.
- Poler Kovačič, M. (2003). Preiskovalno novinarstvo, ustvarjanje škandalov in novinarska etika. *Teorija in praksa*, 40(2), 207–228.
- Poredoš, P. (2006). Odgovornost zdravnika pod pritiskom javnosti. V J. Reberšek Gorišek, V. Rijavec, V. Flis, V. Planinšek in S. Kraljić (ur.), *Medicina in pravo: Sodobne dileme* (str. 321–324). Maribor: Pravna fakulteta in Splošna bolnišnica Maribor.
- Prevolnik Rupel, V., Simčič, B. in Turk, E. (2014). *Terminološki slovar izrazov v sistemu zdravstvenega varstva*. Pridobljeno na http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/novinarski_koticek/Terminoloski_slovar_MZ.pdf
- Ravnatelj mariborske šole naredil samomor. (24. 11. 2014). *Delo.si*. Pridobljeno na <http://www.delo.si/novice/kronika/ravnatelj-mariborske-sole-naredil-samomor.html>
- Rednak, A. (19. 1. 2012a). Več kot milijon kirurgu brez licence v UKC Ljubljana. *Finance*, (13/3670), 6–7.
- Rednak, A. (23. 1. 2012b). Otroškemu kardiologu Tomažu Podnarju prekipelo: Razkriva dokumente. *Finance*, (15/3672), 9.
- Rednak, A. (15. 6. 2012c). Vodstvo UKC Ljubljana bi sedelo na dveh stoli. *Finance*, (114/3771), 8.
- Rednak, A. (11. 9. 2012d). Vrhuncu v Nemčijo pobegnil srčni kirurg: Zaradi šikaniranja? *Finance*, (174/3831), 11.
- Rednak, A. (2. 11. 2012e). Kirurgu Mishalyju nova pogodba v UKCL, nadzor pa stoji. *Finance*, (210/3867), 10.
- Rednak, A. (29. 1. 2013a). Skrb zbujaajoči izsledki nadzora, bo v UKCL kdo odgovarjal? *Finance*, (20/3926), 6.
- Rednak, A. (30. 5. 2013b). Srčne operacije otrok – pravna in finančna beda, o strokovnih napakah pa kdaj drugič. *Finance*, (103/4009), 9.
- Rednak, A. (4. 6. 2013c). Za UKCL je Tel Aviv bliže kot München ali London. *Finance*, (106/4012), 8.
- Rednak, A. (5. 7. 2013d). Srčne operacije – strogo zaupno je zdaj javno. *Finance*, (128/4032), 11.
- Rednak, A. (20. 1. 2014a). Tomislav Klokočevnik je pripeljal otroškega srčnega kirurga iz Beograda. *Finance*, (13/4164), 4.
- Rednak, A. (1. 4. 2014b). Privilegiji za Žitnikovega otroka in elementi korupcije. *Finance*, (64/4213), 8.
- Rednak, A. (15. 9. 2015a). Starša, ki se jima je še enkrat podrl svet. *Finance*, (179/4579), 6–7.
- Rednak, A. (30. 6. 2015b). Možina: Nobenega odloga poročila o otroški kirurgiji ne bo! *Finance*, (124/4524), 6.
- Rednak, A. (19. 8. 2015c). Eksplozivno poročilo o otroški srčni kirurgiji v UKCL poslano zdravnikom, a javno še ni. *Finance*, (160/4560), 8.

- Rednak, A. (24. 8. 2015d). Sramota celotnega vodstva UKCL. *Finance*, (163/4563), 9.
- Rednak, A. (25. 8. 2015e). Otroška srčna kirurgija: kaj vse so nam skrivali. *Finance*, (164/4564), 4–5.
- Rednak, A. (27. 8. 2015f). Kolarjeva, Možina, Baričič, Hojker, kaj čakate. *Finance*, (166/4566), 6–7.
- Rednak, A. (31. 8. 2015g). »Sanjski« tandem: Brigita Drnovšek Olup in Borut Geršak. *Finance*, (168/4568), 6–7.
- Rednak, A. (7. 9. 2015h). Baričič vrača na vrh akterja iz afere operacijske mize v UKCL. *Finance*, (173/4573), 7.
- Rednak, A. (11. 9. 2015i). Kako se hoče Rajko Kenda skriti pred odgovornostjo. *Finance*, (177/4577), 6.
- Rednak, A. (30. 9. 2015j). Dosje Geršak in otroška srčna kirurgija: Sistem nagrajuje slabe prakse. *Finance*, (190/4590), 4–5.
- Rednak, A. (4. 11. 2015k). Razveseljivo: Napredek v otroški srčni kirurgiji v UKCL. *Finance*, (215/4615), 6.
- Rednak, A. (4. 3. 2016). Otroška srčna kirurgija: UKCL in AS s Čeferini nad starše. *Finance*, (44/4700), 6.
- Rednak, A. in Koren, K. (29. 3. 2012). UKC Ljubljana dolguje Mishalyju, otroke vozijo v tujino. *Finance*, (62/3719), 8.
- Rednak, A. in Smrekar, T. (23. 7. 2015). Zakaj je odhod Vrhunca iz UKCL odlična novica. *Finance*, (141/4541), 8.
- Rednak, A. in Tratnik, K. (20. 1. 2012). Primer UKCLj-Mishaly-Geršak preiskuje tudi policija. *Finance*, (14/3671), 10.
- Remškar, J. (20. 12. 2013). Otroška srčna kirurgija. *Slovenske novice*, 23(344), 18.
- Rode, M. (1994). Zavarovanje zdravnikove poklicne odgovornosti. V V. Flis in V. Planinšec (ur.), *Medicina in pravo II, Odgovornost zdravnika, medicinska napaka* (str. 147–149). Maribor: Slovensko zdravniško društvo Maribor in Pravniško društvo v Mariboru.
- STA. (11. 8. 2015a). Novi direktor KC poln obljub. *Slovenske novice*, 25(217), 2.
- STA. (24. 8. 2015b). Poročilo o otroški srčni kirurgiji nepopolno? *Slovenske novice*, 25(229), 2.
- Stare, Š. (n. d.). *Statistika dela NČR za leto 2016*. Pridobljeno na <http://razsodisce.org/wp-content/uploads/2017/04/Statistika-N%C4%8CR-2016.pdf>
- Š. J. in Ferlič Žgajnar, B. (26. 7. 2017). Negotova usoda otroške kardiologije. *Delo*. Pridobljeno na <http://www.delo.si/novice/slovenija/na-ministrstvu-za-zdravje-sestane-s-stars-i-o-usodi-programa-otroske-srcne-kirurgije.html>
- Šestan, U. (8. 8. 2017). Ali s preložitvijo seje sveta UKC Ljubljana kupujejo čas vodstvu in ministrici? [video]. *24ur.com*. Pridobljeno na <http://www.24ur.com/novice/slovenija/ali-s-prelozitivijo-seje-sveta-ukc-ljubljana-kupujejo-cas-vodstvu-in-ministrici.html>
- Šuljić, T. (18. 6. 2015). O mrtvih otrocih le ena resnica. *Slovenske novice*, 25(164), 5.
- Univerzitetni klinični center Ljubljana [UKCL]. (2016a). *Pediatrična klinika*. Pridobljeno na http://www.kclj.si/index.php?dir=/pacienti_in_obiskovalci/klinike_in_oddelki/pediatrična_klinika
- Univerzitetni klinični center Ljubljana [UKCL]. (2016b). *Služba za kardiologijo*. Pridobljeno na http://www.kclj.si/index.php?dir=/pacienti_in_obiskovalci/klinike_in_oddelki/pediatrična_klinika/sluzba_za_kardiologijo

- Ustava Republike Slovenije. (1991, 1997, 2000, 2003, 2004, 2006, 2013, 2016). *Uradni list RS*, (33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 75/16).
- Vodinelić, V. in Aleksić, Ž. (1990). *Kriminalistika*. Zagreb: Informator.
- Vrhovno sodišče Republike Slovenije. (2008). Sodba I Ipd 204/2008. Pridobljeno na <http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/22353/>
- Zajec, D. (26. 1. 2012). Program bo ostal neokrnjen. *Delo*, 54(21), 4.
- Zajec, D. (30. 1. 2013a). Otroška srčna kirurgija ostaja v Sloveniji. *Delo*, 55(25), 4.
- Zajec, D. (1. 2. 2013b). Anonimni interes. *Delo*, 55(27), 5.
- Zajec, D. (13. 2. 2013c). Mala srca so v dobrih rokah. *Delo*, 55(36), 4.
- Zajec, D. (16. 2. 2013d). Javno pranje umazanega perila – (ne)prava rešitev? *Delo*, 55(39), 3.
- Zajec, D. (31. 5. 2013e). Denar ali življenje. *Delo*, 55(124), 5.
- Zajec, D. (31. 5. 2013f). Napovedan upravno-strokovni nadzor. *Delo*, 55(124), 4.
- Zajec, D. (13. 12. 2013g). Rešitev bo poraz vseh sodelujočih. *Delo*, 55(288), 4.
- Zajec, D. (18. 3. 2014). Izgubljeni kompas. Tudi program? *Delo*, 56(64), 12.
- Zajec, D. (11. 7. 2015a). Težave onkološkega inštituta in otroške srčne kirurgije. *Delo*, 57(159), 2.
- Zajec, D. (21. 8. 2015b). Nezačeta ocena za otroško srčno kirurgijo. *Delo*, 57(193), 2.
- Zajec, D. (21. 8. 2015c). Varnost otrok bila ogrožena. *Delo*, 57(193), 1.
- Zajec, D. (22. 8. 2015d). Prelomnica. *Delo*, 57(194), 5.
- Zajec, D. (28. 8. 2015e). Rehabilitacija programa, ne iskanje krivcev, je bistvo. *Delo*, 57(199), 3.
- Zajec, D. (29. 8. 2015f). Zdravstvena katarza. *Delo*, 57(200), 5.
- ZLOvenija. (n. d.). *O strani*. <http://zlovenija.tumblr.com/o-strani>
- Zupanič, M. (21. 1. 2012a). Mishalyjeve operacije niso preplačane. *Delo*, 54(17), 4.
- Zupanič, M. (25. 1. 2012b). Srce na mizi. *Delo*, 54(20), 5.
- Zupanič, M. (12. 5. 2014). Mednarodni nadzor bo stal od 50 do 100 tisoč evrov. *Delo*, 56(108), 3.
- Zupanič, M. (4. 9. 2015a). Srčne operacije otrok v Sloveniji da ali ne. *Delo*, 57(205), 1.
- Zupanič, M. (6. 10. 2015b). UKC predlaga ustavitev operacij otroških src. *Delo*, 57(232), 1.
- Zupanič, M. (7. 10. 2015c). Katastrofa, če bi dojenčke vozili v München. *Delo*, 57(233), 2.
- Zupanič, M. (7. 10. 2015d). Negotovost otroških src. *Delo*, 57(233), 5.
- Zupanič, M. (8. 10. 2015e). Zdravstveni svet podprl razvoj otroške srčne kirurgije. *Delo*, 57(234), 1.
- Zupanič, M. (13. 10. 2015f). Otroška kardiokirurgija v politiki. *Delo*, 57(238), 5.
- Zupanič, M. (15. 10. 2015g). Kirurgi iz Prage v enem dnevu v UKC. *Delo*, 57(240), 1.
- Zupanič, M. (15. 10. 2015h). Tvegano je pošiljati male bolnike v Izrael. *Delo*, 57(240), 2.
- Žišt, F. (11. 8. 2015). Ne o krvi, aferah in lažeh. *Večer*, 71(185), 4.

O avtoricah:

Tinkara Bulovec, univ. dipl. var., študentka magistrskega študijskega programa Varstvoslovje na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru. E-pošta: tinkara.bulovec@gmail.com

Dr. Danijela Frangež, docentka za kriminologijo in predstojnica Katedre za kriminalistiko, Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru. E-pošta: danijela.frangez@fvv.uni-mb.si